

Multidisciplinárny prístup v školách

Školský podporný tím

Autori:

Mgr. Zuzana Krnáčová, MA, PhD.

PeaDr. Viktor Križo, PhD.

Tento projekt je financovaný zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Obsah

Skratky	3
Úvod.....	4
Koncepcia práce školského podporného tímu v nadväznosti na zložky školského systému	6
Koordinátor školského podporného tímu	15
Základné princípy a zásady práce školského podporného tímu	16
Tvorba subtímov s ostatnými zamestnancami školy	18
Hlavné úlohy školského podporného tímu.....	20
Záver	25
E-zdroje	26

Skratky

CPP, ŠCPP - (špecializované) centrum poradenstva a prevencie (ďalej aj „poradenské zariadenia“)

DC – Diagnostické centrum

GDPR – Ochrana osobných údajov (General Data Protection Regulation)

IVP – Individuálny vzdelávací program

KVaKP – Kariérová výchova a kariérové poradenstvo

LVS – Liečebno-výchovné sanatórium

NKS – Narušená komunikačná schopnosť

OZ – Odborný zamestnanec

RC – Reedukačné centrum

ŠkVP – Školský vzdelávací program

ŠPT – Školský podporný tím

ŠVVP – Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby

U1, U2, U3 – Úroveň 1,2,3

ZŠ – Základná škola

ZZ – Zákonný zástupca

Úvod

Dokument *Multidisciplinárny prístup v školách – Školský podporný tím* nadväzuje na dokument *Multidisciplinárny prístup – Základné východiská a rámce* rovnako z dielne Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie. Tento dokument vzniká v čase transformácie poradenského systému. Predkladaný dokument nadväzuje na spomínanú reformu a inšpiruje sa mnohými zahraničnými modelmi multidisciplinárnej spolupráce v školách. Zároveň je vyústením niekoľkoročného zavádzania tohto modelu do praxe v štátnych základných školách, ako aj spolupráce s ďalšími školami na Slovensku, ktoré si navrhovaný model osvojili. Napriek mnohým otázkam a nejasnostiam, ktorým čelili autori počas písania dokumentu z dôvodu nového nastavovania systému, cieľom bolo priniesť systémovú jednotnosť a zmyslupnosť postupov, minimálnu byrokraciu a praktický účel navrhovaných zmien do praxe.

Miera spolupráce a systémového nastavenia jednotlivých aktérov školy v rámci multidisciplinárneho prístupu školského podporného tímu je v tomto dokumente vymedzená tromi úrovňami, ktoré sa priamo týkajú školy. Tieto úrovne sú úzko previazané s činnosťou školského podporného tímu v súlade s piatimi podpornými úrovňami 1. – 5. stupňa. Snahou dokumentu nie je priniesť detailný popis novej siete systému, k tomu budú vznikať samostatné odborné dokumenty. Dokument vnímame ako praktický návrh modelu rozbiehajúcich sa školských podporných tímov a naším zámerom je priniesť konkrétne tipy a odporúčania, inšpirácie a nové rozmery práce ŠPT pre všetkých, ktorí v školách pracujú, ale rovnako aj pre rodičov a zariadenia poradenstva a prevencie, ktoré sú v úzkom kontakte so školou a s dieťaťom.

Dokument sa bude priebežne obohacovať a dopĺňať o nové informácie po tom, ako bude definitívne namodelovaný systém poradenstva a prevencie. Návrh modelu práce školského podporného tímu je možné využiť bez ohľadu na to, koľko odborných, či pedagogických zamestnancov v školskom podpornom tíme pracuje. Predkladaný model je potrebné čítať a aplikovať s vedomím regionálnych špecifík a iných rozdielov medzi školami. Spoliehame sa na schopnosť čitateľa vybrať si z dokumentu také postupy a nástroje, ktoré podporia inkluzívne vzdelávanie a multidisciplinárny prístup pre všetky deti a aktérov školy. Boli by sme radi, keby tento dokument podporil šírenie komplexného multidisciplinárneho prístupu v pomoci deťom/žiakom a ich rodinám.

V dokumente alternujeme pojem žiak a dieťa, podľa toho, či opisujeme prostredie školy, alebo prácu s rodinou. Pojmy rodič a zákonný zástupca používame v rovnakom význame.

Školský podporný tím

Školský podporný tím (ďalej len ŠPT) predstavuje v súlade s § 84a zákona 138/2019 Z. z. spolupracujúcu skupinu ľudí zostavenú z odborných a pedagogických zamestnancov školy, ktorí sa aktívne podieľajú na tvorbe rešpektujúcej kultúry školy ako učiacej sa organizácie. ŠPT pracuje nielen s deťmi, ale aj s učiteľmi a rodičmi a ich komunitou v rámci schémy trojstupňovej pomoci, ktorá je súčasťou piatich úrovní podpory v systéme poradenstva a prevencie. Personálne ide predovšetkým o školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, kariérového alebo výchovného poradcu, ku ktorým je vhodné pridať sociálneho a liečebného pedagóga, školského logopéda, podľa potrieb konkrétnej školy. V mnohých školách v súčasnosti už títo odborníci pracujú, ale pracujú skôr oddelene, nekoordinovane, chýba im vzájomná spolupráca, napriek tomu, že sa venujú tomu istému dieťaťu alebo skupine. Koordinovaná činnosť týchto odborníkov výrazne prispieva k efektívnosti a komplexnosti inkluzívneho vzdelávania, a tým aj k podpore všetkých žiakov a aktérov školy. ŠPT by mal byť súčasťou každej jednej školy na Slovensku. Pre zabezpečenie funkčnej podpornej činnosti je nevyhnutné v škole personálne zabezpečiť školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, sociálneho pedagóga či ďalších odborných zamestnancov tak, aby aspoň časť z nich bola zamestnaná na plný úväzok podľa špecifických potrieb žiakov a školy. Na mnohých školách majú pedagogickí a odborní zamestnanci minimálny vplyv na budovanie pozitívnej klímy školy. ŠPT by mali byť odborným poradným orgánom riaditeľa školy v kľúčových oblastiach výchovy a vzdelávania všetkých žiakov. Členovia ŠPT by mali vedieť identifikovať potreby, limity a potenciál na úrovni žiakov, tried a školy, posúdiť a navrhnúť podporné opatrenia, zdefinovať ciele podpory na vyrovnanie vzniknutých rozdielov vo výchove a vzdelávaní a zmiernenie bariér, dokázať navrhnúť a posúdiť dôležité rozhodnutia a smerovanie školy pre zdravý psychický a emocionálny rozvoj detí a zamestnancov na ceste k inkluzívnemu prostrediu. Aj vedenie školy a pedagogickí zamestnanci potrebujú v niektorých prípadoch multidisciplinárnu odbornú podporu a metodické usmernenie zo strany ŠPT a poradenského zariadenia na posúdenie psychologických i sociálnych dopadov ich práce a rozhodnutí.

Práca ŠPT je úzko previazaná s prácou všetkých učiteľov a aktérov školy. ŠPT by mal mať zároveň dosah na budovanie zdravej a bezpečnej klímy v škole, preto je potrebné opísať systém celkovej podpory a práce v škole, pričom jadro celej podpory sa nachádza v 1. stupni podpory, najbližšie dieťaťu. Je to návrh subsidiárneho rozloženia, ktorý reflektuje potreby všetkých detí a aktérov v škole, a zároveň ponúka priestor na vzájomnú aktívnu podporu a rast. Druhý a vyšší stupeň svojou činnosťou prispieva k posilneniu a obnoveniu prvého stupňa.

Koncepcia práce školského podporného tímu v nadväznosti na zložky školského systému

Nasledujúca schéma komplexnej podpory v škole navrhuje systém, do ktorého sú zahrnutí všetci žiaci aj zamestnanci školy a vymenováva spolupracujúcich členov multidisciplinárnej práce na jednotlivých úrovniach. Schéma je spracovaná podľa viacerých zahraničných modelov so zapracovaním systému reformného dokumentu *Učiace sa Slovensko* (2017) a je súčasťou podporných úrovní 1. – 5. stupňa v systéme poradenstva a prevencie.

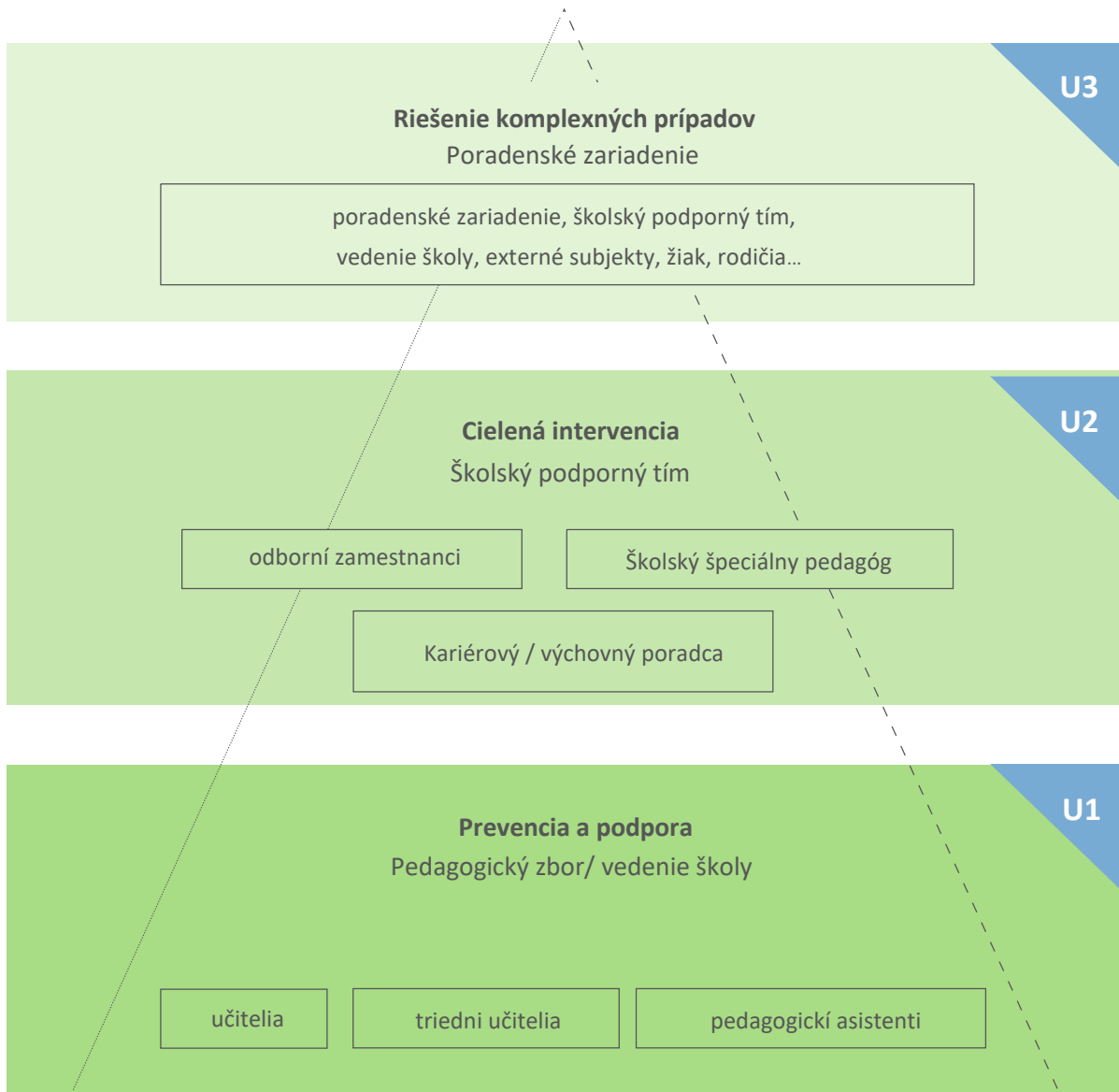

Schéma trojstupňovej pomoci pri riešení výchovno-vzdelávacích problémov v škole (inšpirované podľa [Učiaceho sa Slovenska](#), 2018)

Schéma predstavuje tri úrovne (U1 – U3) riešenia problémov a podpory pri práci so žiakmi, učiteľmi, rodinou, triedou, dodržaním princípov subsidiarity a systematickosti čo najbližšie k žiakovi. Zároveň popisuje aj spoluprácu jednotlivých členov tímu. Jednotlivé úrovne predstavujú:

→ **U1: Prevencia a podpora** – Ide o bežnú prácu a podporu zo strany triednych učiteľov alebo predmetových učiteľov s podporou pedagogických asistentov na hodine, cez prestávky i v mimoškolskej činnosti, ale aj riešenie výchovných a vzdelávacích problémov triednymi učiteľmi a bežnú komunikáciu s rodičmi. Centrom tejto úrovne je **rodič, triedny učiteľ, pedagogický asistent a rovesníci**, ako najdôležitejšie školské vzťahové osoby okolo žiaka. **Učiteľ** by mal dôkladne poznať svojich žiakov, poznať ich limity, potenciál a zdroje, skupinovú dynamiku triedy, a tomu by mal prispôbiť svoje ďalšie pedagogické pôsobenie tak, aby žiaci rozvíjali svoj potenciál v smere rastu. Na vyučovaní využíva rozličné metódy práce, rozvíja reflektívne a facilitačné zručnosti pri práci so žiakmi, realizuje ranné kruhy, napomáha sebahodnoteniu a diferencovanému prístupu, individualizácii a rozvoju vzťahov zároveň. V procese riešenia edukačných problémov môže podľa typu problému napomôcť k riešeniu aj metodické združenie či predmetová komisia učiteľov. **Kariérový poradca** spolu s učiteľmi plánuje kariérovú výchovu a podporuje žiakov v ich kariérovom vývine a pri prestupe na vyšší stupeň vzdelávania. Taktiež pomáha zosúladiť IVP žiaka s jeho ďalším kariérovým smerovaním. Na tejto úrovni je dôležité budovanie pozitívnej klímy triedy a zdravých vzťahov, ktoré podporuje učiteľ počas vyučovania, pri spolupráci s rodičmi, ale aj riešenie žiackych konfliktov a ak je to potrebné, tak aj v úzkej spolupráci s členmi školského podporného tímu. Rovnako dôležité je sledovanie pokroku žiakov a udržiavanie motivácie byť zapojeným v sieti jemu blízkych vzťahov. V rámci prevencie sa týmto obsahom venujú aj jednotliví členovia školského podporného tímu s podpornými programami a aktivitami, v spolupráci s triednymi učiteľmi a vedením školy. Pokiaľ škola ešte nemá nastavenú a rozvinutú podporu na prvej úrovni, činnosť školského podporného tímu by mala byť smerovaná najmä k podpore a spolupráci s učiteľmi, aby títo postupne dokázali sami zabezpečiť podporu žiakom v triedach počas bežného vyučovania a implementovali inkluzívne princípy do hodnotenia, metód a foriem práce. Akákoľvek podpora žiaka, aj na vyšších stupňoch, by mala vždy sledovať cieľ vrátiť sa na prvú úroveň podpory smerom k celému žiackemu kolektívu a najdôležitejším vzťahovým osobám žiaka. Veľmi dôležitou časťou tejto úrovne je nielen realizovanie činností členmi ŠPT, ale aj podpora vedenia školy pri nastavovaní vízie a koncepčného zámeru rozvoja školy. ŠPT pomáha nastavovať tento systém podieľaním sa na zásadných školských dokumentoch, ako je školský poriadok, školský vzdelávací program, pracovný poriadok, smernice a plán profesijného rozvoja. K zbieraniu dát využíva napr. Swot analýzu, sociometriu tak tried, ako aj pedagogického zboru. ŠPT môže pomáhať i pri výberových konaniach a nastavovať systém hodnotenia i sebahodnotiace procesy u žiakov/učiteľov.

- **U2: Cielená intervencia** a pomoc žiakom v riziku. Žiaci ohrození neúspechom alebo emočnými ťažkosťami vyžadujú dlhodobjšiu koordinovanú a systematickú odbornú starostlivosť. Na tejto úrovni je možné poskytnúť žiakovi alebo menšej skupine žiakov špecifickú podporu. Podľa typu problému na tejto úrovni zasahujú jednotliví členovia ŠPT s využitím rôznych dostupných foriem cielenej individuálnej alebo skupinovej intervencie a podpory, ako napríklad sprevádzanie, poradenstvo, terapia, reedukácia, psychoedukácia a pod., ktoré realizujú so žiakmi v škole. Pre ŠPT je dôležité nastavenie vzájomnej spolupráce aj s učiteľmi školy. Pri individuálnej podpore jednotliví odborní a pedagogickí zamestnanci zdieľajú potrebné informácie v rámci ŠPT, úzko spolupracujú a navzájom koordinujú prácu medzi sebou. Ak je to možné, pokúšajú sa postupne inkluzívne vrátiť prácu so žiakom späť na úroveň 1, do podpory v triede. U žiakov, ktorí si vyžadujú dlhodobú cieľnú intervenciu na úrovni 2, je žiadúce, a ŠPT by sa mal o to neustále snažiť, využívať do čo najväčšej možnej miery zároveň podporu na úrovni 1 (napr. snažiť sa o začleňovanie žiaka v triede, budovanie blízkych vzťahov). Rovnako aj cieľnú intervenciu je možné smerovať do rôznych podporných skupín, ako napr. rovesnícke učenie. Ak je žiakovi indikovaná cieľná intervencia, ŠPT by mal zväziť aj paralelnú podporu žiaka na úrovni 1 v triede, pokiaľ táto už nie je bežnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu v škole. Na systémovej úrovni by malo mať ŠPT stanovené základné postupy a metódy práce, plán činností, vzájomné kompetencie, systém intervízie a supervízie.
- **U3: Riešenie komplexných prípadov** – ide o odbornú starostlivosť o žiakov a ich rodiny, ktorých miera a hĺbka potrieb vyžaduje starostlivosť poradenského zariadenia a externých organizácií. Koordináciu týchto prípadov v škole zastrešuje ŠPT v úzkej spolupráci pri intervenciách s príslušným poradenským zariadením. ŠPT prepája odborníkov z poradenského zariadenia s učiteľmi, vedením školy a inými zložkami pre účinnú podporu deťom a sprevádzanie rodiny. Môže ísť o prípady krízovej intervencie pri smrti blízkej osoby, prípady týrania, zanedbávania, ohrozenia žiaka, traumatického rozvodu, porúch správania, ťažšieho zdravotného/sociálneho znevýhodnenia a i. Komplexný prístup nemusí vyžadovať len vyššie uvedené príklady, ale aj kumuláciu možných menších problémov, resp. ich kombináciu. Je nevyhnutné, aby poradenské zariadenie spoločne a koordinovane plánovalo účinné kroky v súčinnosti so ŠPT, tieto aby boli podrobne zaznamenané, spísané v zápisnici, ktorá sa prikladá aj k spisovej dokumentácii a IVP žiaka. Z realizovaných stretnutí sa vytvára písomný záznam (napr. aj emailom), ktorý je dostupný všetkým zúčastneným. Takéto hlbšie a komplexnejšie riešenia môžu vyžadovať prácu so žiakom a rodinou na viacerých úrovniach – jeden odborník rieši prostredie a rodinu žiaka, iný terapeuticky pracuje so žiakom, triedny učiteľ môže pracovať s celou triedou na podpore žiaka. Niektoré prípady vyžadujú aj medzirezortnú spoluprácu (súdy, kuratela, polícia, lekári a i.). Napriek náročnosti a komplexnosti riešení, ak to odborná činnosť nevyžaduje inak, odporúča sa vykonávať stretnutia s dieťaťom a jeho rodinou v školskom prostredí, ktoré je

pre dieťa známe a malo by byť bezpečné. Stretnutia koordinuje ŠPT v súčinnosti so školou a s poradenským zariadením. Škola je k žiakovi a jeho rodine najbližšie, preto je nevyhnutné, aby aj všetky zúčastnené subjekty aktívne spolupracovali a koordinovali svoje postupy s rodinou a školou. Na systémovej úrovni ŠPT vypracúva v súčinnosti s poradenským zariadením interné postupy/kroky krízovej intervencie, tímovej supervízie, komplexnej práce so systémom. Postupy v súlade so štandardami môžu tvoriť súčasť smernice v škole, napr. o krízových udalostiach a pod. V prípade závažnej krízovej udalosti je ŠPT súčasťou krízového intervenčného tímu školy, realizuje krízovú intervenciu v triedach aj individuálne.

Všetky tri uvedené úrovne sú veľmi úzko prepojené a zmyslom práce ŠPT je poskytnúť podporu dieťaťu, potrebnú na prekonanie prekážok pri učení a rozvoji a v prístupe ku vzdelávaniu alebo učiteľovi tak, aby sa postupne v podpore dostávali na úroveň celej triedy. Teda v prípade, že ŠPT rieši závažný prípad žiaka, ktorý ovplyvňuje aj fungovanie žiaka v triede, je dôležité viesť s triedou dotknutého žiaka reflektívnu formu práce, a teda zaujímať sa, čo kto v triede prežíva, čo potrebuje, čo vníma zo vzniknutej situácie. To pomáha ostatným žiakom cítiť zapojenie, zvyšuje ich empatiu a zároveň pomáha spracovávať akékoľvek neistoty a obavy, ktoré sa pri komplexných prípadoch vyskytujú.

Školský podporný tím by mal predovšetkým zastrešovať úroveň prevencie a podpory celej školy, spoluvytvárať systém podpornej kultúry či školského vzdelávacieho programu. Tam by mala smerovať najväčšia časť aktivít školského podporného tímu v spolupráci s triednymi učiteľmi a pedagogickými asistentmi. Cielená intervencia na druhej úrovni zaberá proporcionálne menšiu časť práce ŠPT, keďže je zameraná na podporu konkrétnych žiakov, učiteľov, prípadne prácu so špecifickými témami a javmi. Čím je lepšie podporená úroveň 1 v škole, a teda podpora všetkých žiakov v triedach, tým menej žiakov potrebuje cieľnú alebo individuálnu podporu na úrovni 2. Komplexné prípady sa vyskytujú vo všetkých školách, častokrát sa však riešia čiastkovo (napr. sa zameriavame len na správanie žiaka, alebo jeho problémy v učení) a neprístupuje sa k nim ako k prípadom, ktoré vyžadujú komplexný multidisciplinárny prístup a úzku spoluprácu viacerých subjektov. Poradenské zariadenie sa aktívne zúčastňuje na riešení komplexných prípadov, ktoré sú zvyčajne náročné na čas a koordináciu. Komplexné prípady by mali školskému podpornému tímu postupne zaberáť najmenej pracovného času, keďže jeho hlavnou úlohou je zabezpečovať podpornú sieť pre žiaka a jeho rodinu na úrovni školy, tried a cielej intervencie.

V rámci týchto troch úrovní sú bližšie opísaní aktéri systému podpory v škole:

Pedagogický zbor / vedenie školy – patria sem všetci učители školy a pedagogickí asistenti. Pedagogický zbor môže vytvoriť aj rozličné podporné zoskupenia (metodické združenie, predmetové komisie a i.). Podobné metodické združenie môžu vytvoriť aj triedni učители, ktorí sú

najčastejšími osobami v spolupráci so školským podporným tímom pri podpore celej triedy, ale aj jednotlivých žiakov.

1. **Riaditeľ / vedenie školy** – je formálne zastrešujúcim, podporným a ochranným orgánom, umožňuje rámcovú činnosť a smerovanie školského podporného tímu v súlade s legislatívou, disponuje stručným prehľadom činnosti členov tímu a zodpovedá za ich pracovnoprávne zaradenie, ochranu a podporu voči nevhodným externým zásahom. Vytvára pracovné podmienky pre ich činnosť, podporuje tím k sebaorganizácii, priberá členov tímu k rozhodnutiam (výber nových zamestnancov, prestupy nových žiakov, zápisy), ktoré majú vplyv na jeho činnosť, radí sa a posúva niektoré riešenia situácií na podporný tím, pozýva k účasti na pedagogickej rade a i. Zúčastňuje sa na stretnutiach náročnejších prípadov, ktoré si vyžadujú prepájanie s externými subjektmi, zvoláva príp. konzília, iniciuje vznik krízového intervenčného tímu po krízovej udalosti a poveruje ŠPT jeho koordinovaním, vedie k zachovaniu postupnosti, čo znamená, že napríklad vracia prípad na riešenie do tímu v prípade, že rodičia alebo iné zložky obchádzajú školský podporný tím alebo triedneho učiteľa. Poskytuje členom tímu finančnú podporu na vzdelávanie a supervíziu, vytvára vhodné podmienky na prácu s využitím zákonných možností, s možnosťou flexibilného nastavovania pracovných činností podľa potrieb žiakov, rodičov, pedagógov, nastavuje systém získavania nadčasov za prácu, vyhýba sa prideľovaniu dozorov v škole a iných činností nesúvisiacich s ich odbornou prácou.
2. **Triedni učitelia** – sú kľúčovými vzťahovými a zodpovednými osobami vo svojich triedach vo vzťahu k žiakom i k rodičom, ako aj k učiteľom, ktorí v danej triede učia a koordinujú výchovu a vzdelávanie v triede. Je dôležité, aby problémové situácie v triede riešili predovšetkým triedni učitelia a neboli v takýchto prípadoch obchádzaní. V prípade intervencie školského podporného tímu má byť triedny učiteľ súčasťou procesu riešenia problémov. V prípade, že s dieťaťom individuálne pracuje odborný zamestnanec, je na dohode s triednym učiteľom, ktoré informácie potrebuje vedieť, aby mohol dieťa efektívne podporiť v triede. Požiadavka na riešenie problému by mala primárne vychádzať a prechádzať cez triedneho učiteľa. Ten by mal vedieť realisticky zhodnotiť svoje sily (ani nepreceňovať ani nepodceňovať) a obracať sa na koordinátora školského podporného tímu alebo priamo na odborníkov, ktorí s dieťaťom už pracujú. Návrh na vyšetrenie pri podozrení na ŠVVP iniciujú triedni učitelia s podporou školského špeciálneho pedagóga a po komunikácii s rodičmi/ZZ dieťaťa. Školský podporný tím podľa dôvernosti svoju komunikáciu zdieľa s triednym učiteľom.
3. **Pedagogickí asistenti** – pri spolupráci so školským podporným tímom spadajú zväčša pod školských špeciálnych pedagógov podľa toho, ktoré triedy či žiakov (nielen) so ŠVVP majú v starostlivosti, ale zároveň úzko spolupracujú aj s ostatnými členmi ŠPT

a s učiteľmi. Poskytujú pravidelné záznamy svojej činnosti školským špeciálnym pedagógom, ktorí ich koordinujú a metodicky vedú. Pokiaľ pedagogický asistent podporuje dieťa, ktoré je v riešení školského podporného tímu, pedagogický asistent je prizývaný k riešeniu prípadu.

Školský podporný tím z dôvodu komplexnosti, efektivity a rýchlosti koordinuje jeden z členov tímu, ktorý plní úlohu koordinátora tímu. ŠPT má rozmanité činnosti. Bežne fungujú členovia tímu samostatne a vykonávajú odborné činnosti, ktoré má každý vo svojej náplni práce. Tím sa ale pravidelne stretáva, aspoň 2-4 krát mesačne a prediskutuje svoje úlohy a činnosti, hodnotí a plánuje ďalší postup. V začiatkoch činnosti ŠPT môže byť potrebné stretávať sa častejšie, aj 1x týždenne. Neskôr, po ustálení systému práce a činnosti ŠPT, zvyčajne stačí, ak sa častejšie stretávajú členovia ŠPT v menších pracovných skupinách, ktoré pracujú na konkrétnych prípadoch a celý školský podporný tím už len 1-2x mesačne hodnotí a plánuje ďalšiu spoločnú činnosť. V ŠPT sa podľa aktuálnych potrieb školy, alebo plánovanej dlhodobej podpory žiakov a učiteľov môžu vytvárať menšie pracovné skupiny - subtímy, ktoré si vytvárajú podľa potreby jednotliví členovia ŠPT (napr. školský špeciálny pedagóg a pedagogický asistent, alebo školský psychológ, výchovný poradca a triedny učiteľ, kariérový tím a pod.), s cieľom spoločne riešiť konkrétne témy alebo potreby dieťaťa, vhodné intervencie, prevenciu alebo terapiu, reagovať na nejakú požiadavku vedenia školy, rodičov, učiteľov a pod. V rámci subtímov, jeden z členov ŠPT preberá zodpovednosť za koordináciu celého prípadu, prizýva potrebných aktérov a o postupoch informuje ostatných členov ŠPT na spoločných stretnutiach. V rámci zložitejších a komplexnejších prípadov podporný tím zvoláva konzíliá, realizuje prípadové stretnutia a úzko spolupracuje s poradenským zariadením. Zdieľanie v podpornom tíme podlieha etickému kódexu jednotlivých profesií. V rámci tímu je možné zdieľať informácie, ktoré nie sú výslovne klientom určené ako dôverné. Všeobecne známe informácie a podklady pre supervíziu členovia zdieľajú aj pre efektívnejšiu činnosť. Samostatné podrobné dôverné poznámky školského psychológa, školského špeciálneho, liečebného a sociálneho pedagóga si vedú pre svoju vlastnú potrebu a príp. pre ďalšie využitie pre rodičov a ŠPT, v prípade krízového manažmentu.

ŠPT z dôvodu jeho organizácie vyžaduje, aby jeho členovia zastávali aj nasledovné funkcie:

1. **Koordinátor ŠPT** – jeho úlohou je systematicky sumarizovať činnosť tímu, sledovať efektivitu práce z hľadiska možnej duplicity intervencií, prinášať podnety na tím, zvolávať a pripravovať zasadnutia, usmerňovať a facilitovať činnosť podporného tímu, organizovať intervízne a supervízne stretnutia, prizývať členov ŠPT k zasadnutiam a riešeniam, prijímať podnety na podporný tím. Zbierať stručnú spätnú väzbu, či bol prípad, problém vyriešený, ako pokračuje, čo ďalej a pod.
2. **Administrátor ŠPT** – jeho úlohou je viesť administratívnu činnosť okolo tímu (zápisnice, všeobecnú kartotéku, záznamy činnosti, webstránku, prezentáciu navonok, listy na

súdy, kuratelu). Úzko spolupracuje s koordinátorom tímu, tieto funkcie môžu byť kumulované do jednej a tiež rotované medzi členmi tímu.

3. **Koordinátor subtímu** – jeho úlohou je koordinovať vzniknutý subtím, prizývať jednotlivých aktérov a informovať členov ŠPT o postupoch a riešeniach v subtíme. Ktorýkoľvek člen ŠPT sa môže stať koordinátorom subtímu, zvyčajne je to však ten, ktorý poskytuje intervenciu a je v úzkom prepojení so žiakom, triedou, alebo témou riešenou v subtíme. V prípade, že sa subtím vytvorí okolo individuálneho dieťaťa/žiaka, koordinátor subtímu zabezpečuje a zodpovedá za koordináciu jednotlivých podporných opatrení pre toto dieťa alebo žiaka. Je pravdepodobné, že členovia ŠPT budú koordinátormi viacerých subtímov naraz.

Stručný opis jednotlivých profesií zastúpených v ŠPT:

1. **Školský psychológ** – zabezpečuje najmä jednorazovú alebo pravidelnú individuálnu či skupinovú preventívnu a intervenčnú psychologickú podporu deťom a ich rodinám, ako napríklad adaptáciu nových detí v triedach, sledovanie problémov v kolektívoch, intervenueje v prípade konfliktov medzi deťmi, realizuje mediáciu. Podľa možnosti ponúka psychologickú podporu aj zamestnancom školy a rodičom. Vzhľadom k jeho odbornosti poskytuje vzdelávanie rodičom a učiteľom, realizuje identifikáciu rizikových detí, meranie klímy tried, zboru, depistáže, orientačnú psychologickú diagnostiku a i. V prípade, že pracuje s komplexnými prípadmi, pravidelne navštevuje externého supervízora.
2. **Školský špeciálny pedagóg** – poskytuje najmä starostlivosť žiakom so zvýšenými nárokmi na podporu, najmä žiakom s ťažkosťami v učení, žiakom s rizikovým vývinom, zúčastňuje sa prípadových stretnutí. Môže zabezpečovať aj prvý odborný intervenčný kontakt pri riešení problémov v správaní detí. Usmerňuje integráciu detí, dokumentáciu, komunikáciu s poradenským zariadením, rodičmi, realizuje identifikáciu detí s poruchami učenia, depistáže v prvých ročníkoch, rozvojové programy, zúčastňuje sa pri zápise do prvého ročníka či koordinuje triednych učiteľov a pedagogických asistentov pri edukácii detí so ŠVVP, v spolupráci s učiteľmi vypracúva IVP.
3. **Kariérový poradca** – spolu s učiteľmi vytvára plán KVaKP v škole so zameraním na kurikulárne a mimokurikulárne aktivity v inkluzívnom procese, ktorý umožňuje žiakom nadobúdať zručnosti pre riadenie kariéry, aby si dokázali utvárať zmysluplný osobný a spoločensky relevantný pracovný život. Tiež zabezpečuje dokumentáciu, prihlášky a kariérové poradenstvo v súvislosti s prechodom na strednú školu alebo 5, 8-ročné gymnázium. Usmerňuje triednych učiteľov, navrhuje zmeny v kurikule predmetov a ŠkVP tak, aby v ňom bol čo najlepšie zohľadnený kariérový rozvoj detí. Udržiava kontakty so strednými, prípadne vysokými školami, organizuje návštevy, exkurzie, výmenné pobyty a aktivity medzi školami, besedy. Sleduje trendy vo vzdelávaní,

spoznáva deti a usmerňuje ich pri výbere rôznych kariérových možností, osobitnú pozornosť venuje deťom so ŠVVP a nastaveniu ich IVP v smere kariérového rastu. Ak je to potrebné, zúčastňuje sa konzílií, prípadových komisií, stretnutí s rodičmi a pod. Ak je kariérový poradca učiteľom, a nie OZ, je dôležité, aby úzko spolupracoval s ostatnými členmi ŠPT, najmä školským psychológom a školským špeciálnym pedagógom.

4. **Výchovný poradca** – pokiaľ v škole nepracuje žiaden odborný zamestnanec a ani školský špeciálny pedagóg, výchovný poradca preberá rolu koordinátora sprostredkujúceho odbornú pomoc pre žiakov a učiteľov, zvyčajne od poradenského zariadenia. Vzhľadom k tomu, že výchovný poradca nemá špecializované odborné vzdelanie, môže popri iných odborných zamestnancoch v škole vytvárať prepojenia medzi učiteľmi a ŠPT. Ak je v škole prítomný ŠPT, odporúča sa, aby pozíciu výchovného poradcu prebral jeden z jeho členov.
5. **Liečebný pedagóg** – zabezpečuje najmä individuálnu alebo skupinovú preventívnu a intervenčnú liečebno-pedagogickú podporu žiakom a učiteľom školy. Realizuje špecifickú odbornú intervenciu zameranú najmä na deti v riziku. Poskytuje poradenstvo rodičom, podľa potreby realizuje individuálne alebo skupinové liečebno-terapeutické intervencie, napr. expresívne terapie. Pri skupinových činnostiach môže pribrať k spolupráci člena ŠPT alebo triedneho učiteľa. Potrebné výstupy a správy zdieľa so ŠPT. V prípade, že pracuje s komplexnými prípadmi, pravidelne navštevuje externého supervízora.
6. **Sociálny pedagóg** – realizuje najmä preventívne a intervenčné programy, podporuje deti a ich rodiny, ktoré majú bariéry k dosiahnutiu učebných a rozvojových cieľov, najmä na strane rodiny, alebo sociálneho prostredia. Je dôležitým spojovacím článkom medzi školou a rodinou. Pomáha prepájať zdroje a prácu ostatných členov tímu tak, aby tieto boli dostupné pre všetky deti. Umožňuje budovať a podporovať komunitnú podporu, prepojenia na externých členov tímu. Udržiava kontakty nielen s poradenským zariadením, ale aj so sociálnou kuratelou a externými organizáciami. Odporúča sa, aby koordináciu komplexných prípadov viedol sociálny pedagóg.
7. **Školský logopéd** – vyhľadáva, usmerňuje a realizuje pomoc nielen deťom s NKS. Realizuje depistáže v materských školách, pri zápise do prvého ročníka, v prvých ročníkoch, či rozvojové programy, koordinuje triednych učiteľov a asistentov pri edukácii detí s NKS, ale aj včasnej intervencii a identifikácii detí s rizikovým vývinom v oblasti reči a porúch učenia, v spolupráci s učiteľmi vypracúva IVP.
8. **Odborný zamestnanec poradenského zariadenia** – psychológ, špeciálny pedagóg a/alebo iný OZ realizujúci preventívne činnosti sú externými členmi tímu a podľa potreby sú prizývaní na stretnutia podporného tímu. Ich rola v tíme je metodicky a supervízne sprevádzať tím a prepájať odborných a pedagogických zamestnancov školy s poradenským zariadením, prípadne ďalšími externými subjektmi, v úzkej spolupráci

s koordinátorom ŠPT. Pri riešení komplexných prípadov poradenskí odborní zamestnanci po dohode s členmi školského podporného tímu môžu koordinovať tieto prípady.

- 9. Ľudia pomáhajúcich a podporných profesií** (terénny soc. pracovník, komunitný pracovník, asistent zdravia, laický poradca a i.) - realizujú preventívne a intervenčné činnosti, napr. vo vylúčených komunitách, pracujú s rodinou. Sú prizývaní na stretnutia ŠPT. Sú neodmysliteľnou súčasťou tímu pri nastavovaní a vyhodnocovaní uplatniteľnosti návrhov a intervencií pri práci s rodinou a komunitou. Podľa § 152a školského zákona môžu v škole pôsobiť aj zdravotnícki pracovníci (najmä lekár, sestra), s ktorými ŠPT samozrejme tiež úzko spolupracuje tak pri prevencii, ako aj podpore detí so zdravotnými ťažkosťami.

Rodičia sú mimoriadne dôležitou súčasťou na ceste podpory žiakov, sú **partnermi** pre ŠPT, asistentov a triednych učiteľov. Ich podpora a sprevádzanie dokonca môže byť neraz aj účinnejšia ako samotná práca s dieťaťom. Rodičia/ZZ by sa postupne mali stávať rovnocennými partnermi ŠPT pri podpore svojich detí, k čomu prispieva aj ich informovanosť, účasť a aktívne zapájanie do hľadania najlepšieho možného riešenia pre ich dieťa, účasť na zostavovaní IVP, plánovaní podpory dieťaťa, aktívnej komunikácii a konzíliách. Aktuálny § 7a školského zákona v prípade IVP posilňuje postavenie rodiča nielen ako informovaného, ale aj aktívne zapojeného (informovaný súhlas).

Súrodenci a okolitá komunita sú taktiež neoddeliteľnou súčasťou školy. Mladší súrodenci sa často stávajú budúcimi žiakmi školy. Okolité komunita môže priaznivo, ale aj nepriaznivo ovplyvňovať život školy. Pre školský podporný tím to môžu byť dôležité zdroje na podporu žiakov a možnosti pre vytváranie sietí pre spoluprácu. Žiaci a rodičovskí ambasádori, okolité školy, domovy pre seniorov, knižnice, centrá voľného času, občianske združenia a iné organizácie môžu byť nápomocné pri hľadaní riešení komplexných problémov žiakov a ich rodín.

Koordinátor školského podporného tímu

Plánovanie a nastavenie činnosti školského podporného tímu, koordinácia práce členov navzájom, a tiež s inými subjektami by mala prebiehať za aktívnej účasti všetkých členov tímu, diskusie by mali viesť k vzájomnej zhode a vyústiť do vzájomnej spolupráce. Napriek dôrazu na participáciu všetkých členov, pri plánovaní a nastavovaní činností ŠPT je vhodné stanoviť koordinátora školského podporného tímu podľa § 36 zákona 138/2019 Z. z.. Podrobnejší popis úloh koordinátora školského podporného tímu nadväzuje na prvú kapitolu venovanú podpornému systému v škole.

Úlohou koordinátora tímu je:

- Systematicky sumarizovať činnosť tímu – viesť databázu plánovaných a uskutočnených činností, sledovať, ktoré činnosti sa odsúvajú a zhodnotiť ich dôležitosť voči potrebám školy.
- Sledovať efektivitu práce z hľadiska možných duplikácií intervencií – diskusia k jednotlivým žiakom a triedam pomáha ukázať, či sa nechtiac zbytočne neduplikuje podpora niektorého dieťaťa.
- Prinášať podnety na tím – koordinátor môže u seba zbierať podnety pre prácu tímu od riaditeľa, učiteľov, žiakov, rodičov či iných účastníkov a predkladať ich podpornému tímu na spoločných stretnutiach a po diskusii sa tieto podnety distribuujú na jednotlivých členov tímu.
- Zvolávať a pripravovať zasadnutia a k nim príslušnú agendu – koordinátor posiela agendu stretnutia vopred všetkým členom ŠPT, čo umožňuje členom túto agendu doplniť, alebo pozmeniť.
- Usmerňovať činnosť podporného tímu – koordinátor dbá na to, aby jednotlivé činnosti členov tímu boli vzájomne prepojené, práca v subtímoch bola reflektovaná a aby sa práca pri podpore detí a žiakov postupne presúvala na prvú úroveň podpory a prevencie.
- Prizývať členov tímu k zasadnutiam a riešeniam, v prípade potreby aj externých členov ŠPT.
- Zbierať stručnú spätnú väzbu od koordinátorov subtímov, či bol prípad vyriešený, ako pokračuje a v spolupráci s ostatnými členmi predkladať návrhy na ďalší postup.
- Komunikovať s vedením školy – keďže vedenie školy zvyčajne nie je súčasťou ŠPT, koordinátor posúva relevantné informácie, návrhy a požiadavky zo ŠPT smerom k vedeniu a naopak.

Agenda koordinátora tímu je rozsiahla a časovo náročná, preto sa odporúča, ak je to možné, rozdeliť niektoré administratívne úlohy medzi ostatných členov tímu. Pozíciu koordinátora je možné v tíme medzi členmi rotovať. Rotovanie pozície koordinátora prináša benefit dehierarchizácie členov ŠPT, tiež podporovanie samostatnosti a učenie sa zručností v koordinácii pre všetkých členov ŠPT.

Základné princípy a zásady práce školského podporného tímu

Práca školského podporného tímu nie je len súčtom jednotlivých profesií, ale je charakteristická svojou koordinovanosťou a postupmi spoločnej práce. Takáto práca napĺňa princípy multidisciplinárnej spolupráce. Preto nie je možné tvrdiť, že v škole existuje školský podporný tím, pokiaľ fungovanie takéhoto tímu nemá aspoň základné charakteristiky:

- **Koordinácia** prináša spoločné rozdelenie úloh vyplývajúcich z profesijných kompetencií, zohľadňujúc aj prirodzené vlohy a potenciál každého člena tímu i jeho vzťah k tomu ktorému dieťaťu, rodine, triede či zamestnancovi. Rozdelenie úloh v tíme sa úzko viaže na poznanie potrieb školy, v ktorej tím pracuje. Znamená to, že školský podporný tím má prehľad o potrebách jednotlivých žiakov, tried a učiteľov školy a dokáže si naplánovať také kroky a postupy práce, ktoré zabezpečia, aby bola podpora kontinuálna a nápomocná pre čo najväčší počet žiakov, rodičov a zamestnancov školy.
- **Zdieľanie** informácií v tíme je podmienkou pre koordinovanú činnosť. Niekedy sa pod zámienkou dôvernosti informácií a GDPR nezdieľajú zásadne dôležité informácie, hoci je to v najlepšom záujme dieťaťa. Je potrebné s dieťaťom a rodičom o zdieľaní informácií hovoriť a objasňovať, v akých situáciách je zdieľanie nápomocné, a kedy je naopak dôležité udržať informácie dôverné. Školský zákon zdieľanie umožňuje a podporuje.
- **Postupnosť krokov** (subsidiarita) je dôležitým princípom rešpektovania podpory, ktorá je najbližšie k dieťaťu. Školský podporný tím teda prichádza do kontaktu so žiakom cez triedneho učiteľa, ktorý vyskúšal už aj rôzne iné možnosti v rámci svojich zručností. Zároveň akúkoľvek podporu žiakov podporný tím postupne smeruje tak, aby bola zvládnuteľná, ak je to možné, na úrovni triedy učiteľmi/asistentmi, keďže oni sú vzťahovými osobami žiakov. Takáto postupnosť by mala byť v škole jasne zadefinovaná a komunikovaná. Rodičia, žiaci a učelia, vrátane vedenia školy, by mali poznať, kto je k dieťaťu bližšie a neobchádzať tento prirodzený systém podpory dieťaťa. V prípade, že rodič vyhľadá poradenské zariadenie bez využitia spolupráce s triednym učiteľom a ŠPT, úlohou poradenského zariadenia je viesť rodiča/ZZ k spolupráci so ŠPT, ktorý následne zabezpečuje spoluprácu so školskými vzťahovými osobami najbližšie k dieťaťu.
- **Spolupráca** je základom nielen pre členov tímu pre efektívnu a bezpečnú prácu, ale aj pre žiakov a rodičov, ktorí citlivo vnímajú, či im intervencie odborníkov poskytujú jednotnú oporu a bezpečie. Členovia tímu navzájom spolupracujú tak, aby sa ich zručnosti a schopnosti dopĺňali. Úlohy ľudí v tíme predstavujú rozmanitosť, nie hierarchiu, mocenské boje, súťaživosť či duplikovanie služieb. Je potrebné, aby sa členovia tímu navzájom spoznávali pri rôznych spoločných úlohách a dokázali efektívne využívať svoj potenciál, a zároveň poznali vlastné limity.

- **Korektné vzťahy a otvorenosť** napomáhajú rozvoju tímu a vytvárajú bezpečné pracovné prostredie pre zvládanie náročných úloh školského podporného tímu. Ak v tíme vládne dôvera a otvorenosť, je predpoklad, že aj chyby a nedostatky sa dokážu prekonať a využiť na odborný a osobný rast členov tímu a ich vzájomnú spoluprácu.
- **Práca s limitmi, konfliktmi a intervíziou** – veľmi dôležitou súčasťou inkluzívnej kultúry je schopnosť otvorene pracovať s limitmi a nedostatkami. Prirodzenou súčasťou každej práce sú aj omyly, avšak neraz sa stáva, že tím sa postupne vnútorne rozkladá pre neriešené konflikty, súťaženie, snahu o moc nad druhými a pod. Malo by byť bežnou súčasťou práce tímu, aby svoju činnosť neustále spoločne reflektoval, aby po náročnejších prípadoch realizoval intervíziu i supervíziu. Reflektované chyby môžu byť prostriedkami k rastu, ak sa však ignorujú a prehliadajú, postupne môžu v tíme ochromiť vzájomnú spoluprácu postavenú na dôvere. Jedine otvorená, úprimná a aktívna komunikácia a intervízia je cestou k zdravému prostrediu a práci, v podpore a vytváraní novej kultúry celej školy.

ŠPT pri práci s deťmi/žiakmi vychádza z medzinárodného právneho princípu **najvyššieho záujmu dieťaťa**. Na účely tohto dokumentu sa tým rozumie právo dieťaťa/žiaka na takú prácu a činnosť ŠPT, ktorá zodpovedá potrebám dieťaťa, jeho aktuálnym výchovným a vzdelávacím možnostiam a vedie k maximálnemu rozvoju. Zároveň si ŠPT uvedomuje, že centrom pozornosti v škole musí byť každý človek – i učiteľ a rodič, ktorí nie sú iba nástrojmi naplňania najlepšieho záujmu dieťaťa, ale aj vlastného rozvoja. Čím viac sú dospelí okolo dieťaťa skutočne spokojní, tým viac sa naplňa aj záujem dieťaťa.

Tvorba subtímov s ostatnými zamestnancami školy

Plánovanie činnosti školského podporného tímu je nevyhnutnou súčasťou koordinovaného fungovania tímu. Práca ŠPT je úzko naviazaná na zložky školského systému a na tri už zadané úrovne podpory, opísané v prvej časti tohto dokumentu - prevencia a podpora, cieľená intervencia a riešenie komplexných prípadov.

ŠPT plánuje svoje činnosti vzhľadom na identifikované potreby, zdroje a riziká na úrovni zloženia samotného tímu a na úrovni školy. ŠPZ pri plánovaní pracovnej činnosti zohľadňuje nasledované informácie:

- a) počet členov ŠPT a ich časové možnosti,
- b) odborné zameranie, zručnosti a špecializáciu členov ŠPT,
- c) osobnostné predpoklady a inklinovanie k témam, či k cieľovým skupinám,
- d) veľkosť a zameranie školy,
- e) kultúrno-sociálne špecifiká školy,
- f) riziká a zdroje u žiakov, rodín, tried, zamestnancov.

Pri plánovaní činnosti ŠPT sa osvedčilo urobiť si najskôr skrining potrieb v škole, a teda zistiť, aké sú potreby všetkých aktérov školy a aké sú požiadavky pre podporu tried, žiakov alebo učiteľov. Tieto zistenia je možné spraviť celoplošným dotazníkovým skriningom alebo bežnými rozhovormi (napr. s triednymi učiteľmi), či pozorovaním. Výsledkom takéhoto merania by mala byť identifikácia cieľových skupín a detí v riziku, ktoré potrebujú špecifickú podporu (deti s ťažkosťami v učení, správaní, sociálnymi alebo rodinnými rizikami a nemusí ísť len o deti so

ŠVVP). Zároveň by mal takýto zoznam obsahovať aj riziká a zdroje na úrovni tried a učiteľov, aby ŠPT dobre poznal potenciál a limity školskej komunity. Členovia ŠPT diskutujú zistené potreby vzhľadom na počet členov tímu, profesijné zameranie a špecializáciu a stanovujú si plán a priority vo svojich činnostiach. Činnosť ŠPT je vhodné plánovať na dlhšie časové obdobie, aspoň jedného roka, ideálne však systémovo a dlhodobejšie, práve v školskom vzdelávacom programe. Spoločné plánovanie by malo obsahovať aktivity, na ktorých môžu členovia ŠPT spolupracovať (napr. vedenie podporných skupín), aktivity, ktoré robia jednotliví členovia individuálne, a tiež tie, kde potrebujú vytvárať subtímy s ostatnými zamestnancami školy (napr. podpora triedneho učiteľa). Do programu je potrebné zahrnúť aj pravidelné stretnutia tímu, intervíziu, supervíziu a nechať dostatočný čas napríklad na mediáciu konfliktov, alebo riešenie komplexných prípadov, či krízovej intervencie, ak sa vyskytnú. Plánovanie týchto aktivít by malo byť v súlade s tromi úrovňami podpory. Je potrebné zdôrazniť, že efektívne plánovanie činnosti ŠPT vyžaduje využívanie externých organizácií a úzku spoluprácu s poradenským zariadením.

Nasledujúci graf ukazuje, ako je možné spraviť si vizuálny plán činnosti v prvej úrovni prevencie a podpory. Uvedené činnosti sú návrhmi, ktoré by učiteľ mal zvládnuť vykonávať v triede. Pri niektorých činnostiach je potrebné, alebo vhodné absolvovať príslušný kurz. Je možné, že pri týchto činnostiach budú učitelia potrebovať na začiatku pomoc a podporu od členov ŠPT. Táto podpora môže byť formou priamej účasti na jednotlivých činnostiach, napr. ranných kruhoch, môže to byť tvorba podporného materiálu pre učiteľov, školenia a workshopy ako viesť jednotlivé činnosti, alebo aj formou konzultácie a reflexie.

Návrh plánu činnosti ŠPT:

Graf 1. Ukážka činností prevencie a podpory v škole.

Hlavné úlohy školského podporného tímu

Vzhľadom na vysoký počet žiakov, rodín a zamestnancov v škole, ktorí potrebujú v nejakom čase podporu členov školského podporného tímu, musí tím dobre napláňovať svoju činnosť a rozumieť zásadám inkluzívneho vzdelávania. Je zrejmé, že členovia ŠPT nemôžu osobne pracovať s každým človekom v škole. Preto je dôležitá subsidiárna podpora a aplikovanie zásad stupňovanej pomoci v práci tímu. Napríklad podpora rodiča či triedneho učiteľa, aby dokázal bežné problémy a konflikty riešiť s deťmi sám, alebo dlhodobé preventívne aktivity a rozvojové programy, ktoré zamedzia rozvinutiu psychosociálnych problémov a redukovujú potrebu špecifickej intervencie jednotlivých odborníkov.

V nasledujúcom prehľade je súhrn základných úloh školského podporného tímu a vzájomné dopĺňanie a presahy jednotlivých členov ŠPT. Školský podporný tím môže realizovať aj iné úlohy, ktoré prirodzene vyplývajú z kultúrneho a sociálneho ukotvenia školy:

- **vyhľadávanie a identifikácia zdrojov a rizík** u žiakov, tried, učiteľov (napr. nástup prvákov, prechod piatakov na druhý stupeň, podpora deviatakov, kariérový rozvoj žiakov, integrácia, príchod nového žiaka, zápis do 1. ročníka)

Príklad 1: Pri účasti na zápisoch žiakov do 1. ročníka školy členovia ŠPT v rámci depistáže identifikujú deti v riziku a spolu s ich rodičmi môžu vopred pripraviť potrebné podporné kroky pre plynulý a plnohodnotný nástup dieťaťa do školy.

Príklad 2: Pri príchode nových žiakov do školy ŠPT spolu s vedením školy zabezpečuje komplexný systém prijímania nového žiaka, čo si vyžaduje stanoviť aj všeobecné pravidlá prijímania žiakov pri prestupe z inej školy. V rámci prijímania nového žiaka by malo prebehnúť stretnutie s členom ŠPT a triednym učiteľom – rodič poskytuje pri vstupe škole všetky potrebné dokumenty (občiansky preukaz, rodný list, preukaz poistenca, príp. správy o zdravotnom stave dieťaťa alebo jeho špecifických potrebách, odborné vyšetrenia), škola dožiada dokumentáciu od predošlej školy, rodič podpisuje školský poriadok a oboznamuje sa so školským vzdelávacím programom novej školy, ŠPT sleduje adaptačný proces dieťaťa a taktiež poskytuje príp. podporu v kolektíve triedy.

- **preventívne a depistážne programy** - preventívne aktivity s celými triedami, ktoré sú súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu (celoročné preventívne programy, ranné kruhy, prevencie rizikového správania, facilitatívno-reflektívne učenie implementované do bežnej hodiny, školské sústredenia, programy kariérového poradenstva). Tieto aktivity realizujú učители v spolupráci alebo s podporou členov ŠPT a externých subjektov.

Príklad 1: Zavedenie ranných kruhov na začiatku vyučovania v každej triede. Ranné kruhy by mali viesť triedni učitelia s podporou členov ŠPT.

Príklad 2: Zavedenie artefietiky do vyučovania na 1. stupni namiesto výtvarnej výchovy.

Príklad 3: Zavedenie sebahodnotenia, reflexie a skupinovej práce do vyučovacích predmetov.

Príklad 4: Realizovanie 360° spätnej väzby, sociometrie tried, klímy učiteľského zboru.

- **poradenstvo a vzdelávanie učiteľov a rodičov** - podpora vedenia školy pri napĺňaní vízie o smerovaní školy a participácia na vytvorení kvalitného a dlhodobého plánu profesijného rozvoja

Príklad: Členovia ŠPT navrhujú plán vzdelávaní podľa záujmu rodičov a potrieb školy. Tieto školenia realizujú členovia ŠPT podľa odborného zamerania. Odporúča sa pozývať na vzdelávanie spoločne učiteľov aj rodičov. Takýmto spôsobom môže ŠPT zvyšovať povedomie rodičov a učiteľov v témach inkluzívneho vzdelávania a podpory ich detí.

- **cielené intervencie** u detí, rodičov a učiteľov: reedukácia porúch učenia, využitie terapeutických metód v skupinách i individuálne (napr. arteterapia, muzikoterapia, terapia hrou), mediácia konfliktov, napr. s využitím nenásilnej komunikácie, individuálna reflexia so žiakmi, špecifická podpora triednych učiteľov

Príklad 1: Podpora učiteľa pri zvládaní konkrétnych javov v triede, alebo nasmerovanie výchovno-vzdelávacieho štýlu učiteľa v úzkej spolupráci s vedením školy a vedúcim metodického združenia/ predmetovej komisie.

Príklad 2: Psychologická intervencia, ako napr. pravidelné stretnutia s dieťaťom alebo triedou so zameraním na prácu so špecifickým problémom (šikana, suicídium, emočné ťažkosti a pod.), spolupráca s rodičmi, učiteľmi.

- **mentoring pedagogických asistentov** - zvyčajne je práca pedagogických asistentov koordinovaná školským špeciálnym pedagógom. ŠPT pedagogických asistentov odborne podporuje a sprevádza v práci a pomáha pri špecifickej podpore žiakov v riziku, ale aj celej triedy. Pedagogický asistent nie je zvyčajne členom podporného tímu, jeho úloha je primárne viazaná k triede, učiteľom, ktorým pomáha pri uskutočňovaní podpory všetkých detí. Za určitých okolností ale môže byť členom ŠPT, ak je to potrebné.

- **aktívna spolupráca s poradenskými zariadeniami, sieťovanie s inými subjektmi** (kuratela, polícia, lekári, LVS, DC, RC a i.) - školský podporný tím aktívne spolupracuje s poradenským zariadením, ktorého aspoň jeden zamestnanec je zároveň aj externým členom ŠPT. Sieťovaniu a spolupráci školy s inými organizáciami môže dopomôcť aj formalizovanie spolupráce školy s konkrétnymi subjektmi.

Príklad 1: Prechod dieťa do/zo špeciálneho výchovného zariadenia (LVS, DC) vrátane sledovania priebehu, spolupráce s výchovným a poradenským zariadením a prípravy jeho návratu a adaptácie späť do školy/ triedy.

- **pravidelné tímové porady, intervízie, supervízie (aj tímu), prípadové konferencie, vzdelávanie tímu** – bálintovské skupiny, prípadové konzíliá podporného tímu. ŠPT by mal mať vedením školy vyhradený rozpočet na externú supervíziu, ktorú je potrebné absolvovať ako pri práci s deťmi s vážnymi problémami, tak aj u začínajúcich odborných zamestnancov.

Príklad 1: Je vhodné, aby odborníci, ktorí v rámci tímu úzko spolupracujú, mali aj spoločnú supervíziu.

Príklad 2: Intervízne stretnutie tímu sa môže konať k jednotlivých žiakom, ale aj samotnému fungovaniu školského podporného tímu.

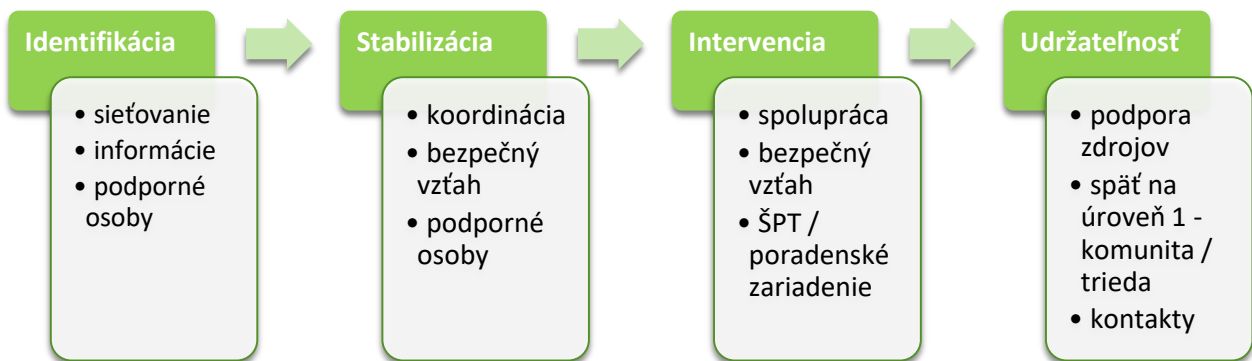
Riešenie komplexných prípadov v školskom prostredí

V rámci podporného systému školy sa riešenie komplexných prípadov detí a ich rodín nachádza na treťom stupni podpory. Na pôde školy preberá koordináciu prípadu ŠPT v súčinnosti s poradenským zariadením. V prípade potreby, napr. absencia OZ, alebo začínajúci OZ v škole, preberá koordináciu prípadu poradenské zariadenie. Zvyčajne sa prvým kontaktom pre tieto deti a rodiny stávajú zamestnanci školy, teda aj členovia ŠPT.

Z prezentovaných problémov nemusí byť hneď zjavné, že ide o komplexný prípad, ten sa môže skladať postupne ako skladačka tak, ako sa objavujú rôzne informácie o povahe problémov. Stáva sa tiež, že problémy dieťaťa odborníci nevnímajú komplexne a zameriavajú sa len na niektoré aspekty problémov, napr. problémy s učením, správaním a pod. Tento zúžený pohľad je typický, pokiaľ odborník nepracuje v tíme ďalších odborníkov, nemá možnosť konzultovať iný názor a expertízu, nepozná životný príbeh dieťaťa, alebo nemá kontakt na jeho školské prostredie.

Náročnosť komplexných prípadov spočíva nielen v rozuzľovaní problému, ale aj v koordinácii zainteresovaných ľudí tak, aby neduplikovali svoje odborné intervencie a navzájom sa rešpektovali. Vzájomná spolupráca odborníkov a ostatných zapojených subjektov okrem toho, že vytvára podporu dieťaťu a rodine, zohráva rovnako dôležitú úlohu pri hľadaní zdrojov v dieťati, rodine, škole a okolitej komunite, ktoré môžu ochrániť pred návratom do predchádzajúceho neželaného stavu.

Graf 2. Nižšie navrhujeme postup pri riešení komplexných prípadov.

- **Identifikácia** – Získavanie informácií je bežným postupom pri každej práci s dieťaťom a rodinou. Pri komplexných prípadoch je potrebné postupovať dôsledne, snažiť sa kontaktovať obidvoch rodičov, overovať dôveryhodnosť informácií aj z iných zdrojov (napr. súdne rozsudky, zákaz styku s rodičom), sledovať časovú postupnosť informácií (dokumentácia z predchádzajúcich škôl) a zozbierané informácie správne vyhodnotiť. Vytvára sa mapa sociálnej siete žiaka a pomenávajú sa kľúčové vzťahy, zdroje, limity a ohrozenia. V tejto fáze je dôležité aj identifikovanie druhého rodiča, ak je mimo diania,

ale taktiež súrodencov či starých rodičov, ak je to potrebné. Pri identifikácii prirodzene prebieha aj sieťovanie, ktoré pomáha vytvoriť podpornú sieť kontaktov ako pre dieťa, tak aj pre odborníka a pomáha mu zorientovať sa v nejasnej spleti životných udalostí dieťaťa. V tomto kroku prichádza aj k identifikácii tzv. spúšťačov, čiže podnetov, ktoré vedú k intenzifikácii ťažkostí a zároveň dôležitých vzťahových osôb v okolí dieťaťa, v škole, v rodine, ktoré môžu prispieť k pocitu väčšieho bezpečia dieťaťa. V tomto štádiu môže byť dôležitá aj krízová intervencia.

- **Stabilizácia** – na základe všetkých informácií je potrebné v ďalšom kroku stabilizovať situáciu s plánom akčných krokov a vhodnou podporou dieťaťa cez jemu dôležitých ľudí, s ktorými sa cíti bezpečne a je ochotné s nimi tráviť čas v jeho primárnych prostrediach, v rodine a v škole. Je možné zvýšiť intenzitu stráveného času s takýmito ľuďmi, ak sa nachádzajú v škole (napr. pedagogický asistent, pomocný vychovávateľ, triedny učiteľ, psychológ, spolužiaci). Takéto rozhodovanie vyžaduje koordináciu postupov členov tímu, smerujúce k vzájomnej spolupráci a podpore dieťaťa a rodiny.
- **Intervencia** – až po predchádzajúcich dvoch štádiách je vhodné začať so systematickou intervenciou. Pokiaľ by intervencia prišla skôr, je pravdepodobné, že by ju dieťa neakceptovalo, alebo by ju nedokázalo plne využiť kvôli absencii pocitu bezpečia. Nastavená intervencia má naplňovať potreby dieťaťa a rodiny a má prebiehať v úzkej spolupráci všetkých zainteresovaných, najmä rodičov dieťaťa, poradenského zariadenia a členov ŠPT. Intervencie prebiehajú v súlade so štandardmi pre odborné činnosti a štandardom multidisciplinárneho prístupu prednostne v školskom prostredí. Pri intervencii môže byť neraz dôležitejšie pracovať viac s rodičom, učiteľom, alebo nastavovať podporu a zapojenie rôznych aktérov v rodine, škole a komunite.
- **Udržateľnosť** – zabezpečuje, aby podpora dieťaťa a rodiny nebola závislá na intervenciách odborníkov. Všetka podpora a intervencia odborníkov má smerovať tak, aby sa dieťa postupne znova vrátilo na úroveň 1, pokiaľ je to možné a bola mu postačujúca podpora učiteľa alebo pedagogického asistenta v triede. Aj po ukončení intervencií je potrebné s dieťaťom a rodinou udržiavať občasný kontakt a zisťovať, či je ich situácia optimálna. Práve triedny učiteľ vďaka reflektívnej práci s triedou dokáže monitorovať pohodu dieťaťa. Pri deťoch, ktoré vyžadujú kontinuálnu podporu napr. špecializovaných poradenských zariadení, je dôležité poskytovať túto špecifickú podporu čo najviac integrovanú do podpory 1. úrovne v škole, napr. podporou pomocného vychovávateľa v zmysle naplňovania osobnej asistencie žiakom so zdravotným znevýhodnením. Súčasťou udržateľnosti môže byť aj príprava na kariérny prechod napr. na strednú školu, do internátu a pod.

Záver

Škola je jednou z najdôležitejších inštitúcií, ktorou prejde každé dieťa, je kľúčovým intervenčným prostredím s veľkým množstvom príležitostí na multidisciplinárnu spoluprácu. Vo svojej jedinečnosti umožňuje zachytiť a podporiť dieťa a jeho rodinu od raného veku života, a to bez ohľadu na to, či jeho primárne okolie vníma, alebo nevníma túto potrebu. Prístup k podpore detí a rodín cez školu umožňuje vstup ďalších dôležitých ľudí do života dieťaťa, a to učiteľov a spolužiakov. V tomto dokumente sme predstavili návrh multidisciplinárnej práce v škole, činnosť školského podporného tímu, vďaka ktorému môžu pocítiť podporu nielen žiaci a ich rodiny, ale aj učitelia a vedenie školy.

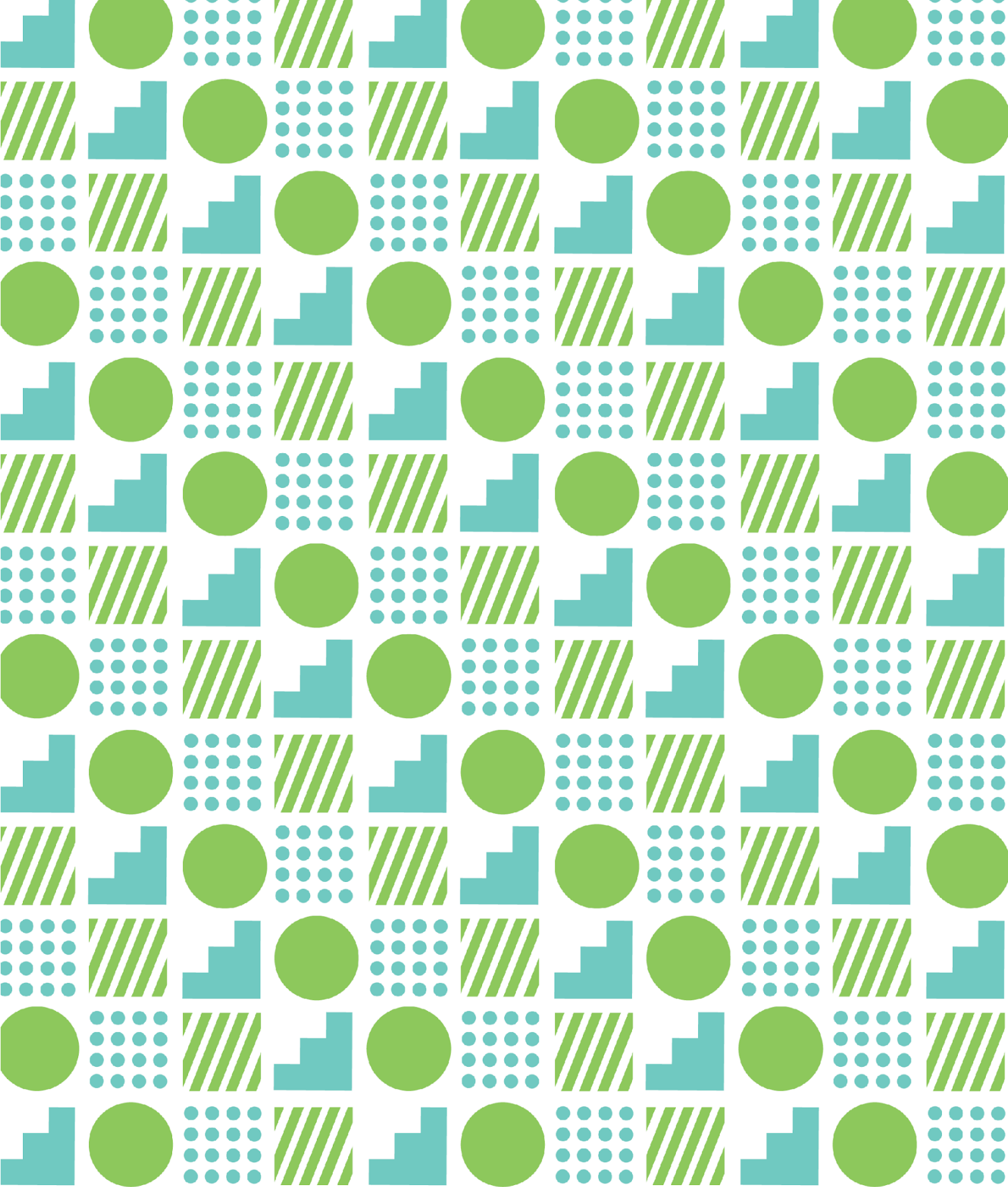
Dokument Školský podporný tím je úzko previazaný s ostatnými dokumentmi v tejto sérii aplikačných návrhov multidisciplinárneho prístupu do praxe.

E-zdroje

- Odborný portál VÚDPaP pre MDP. [MDP, školské podporné tímy » VÚDPaP \(vudpap.sk\)](#)
- Multidisciplinárny prístup – Základné východiská a rámce. [Multidisciplinárny prístup 2020 » VÚDPaP \(vudpap.sk\)](#)
- Štandardy odborných a odbornovo-metodických činností. [NP Štandardy » VÚDPaP \(vudpap.sk\)](#)
- Vzdelávanie VÚDPaP pre školské podporné tímy. [Koordinácia školských podporných tímov » VÚDPaP \(vudpap.sk\)](#)
- Učiace sa Slovensko - Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania. [6987 uciace sa slovensko.pdf \(minedu.sk\)](#)
- [Krátky sprievodca princípmi školského podporného tímu. Inklucentrum, 2021. INKLUCENTRUM buletin skolsky podporny tim.pdf](#)

VÝKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce